

TÜRKİYE'DE YEREL BASIN VE BASKI TEKNİKLERİ AÇISINDAN GÖSTERDİĞİ ÖZELLİKLER

Ar. Gr. Halil İbrahim GÜRCAN*

GİRİŞ

Günümüz Türk Basını, «yaygın basın» ve «yerel basın» olarak iki gruba ayrılmaktadır.

«Yaygın basın» kavramı, çoğunlukla merkezi İstanbul'da bulunan, yüksek tirajlı ve ülke genelinde dağıtımı yapılan basın kuruluşlarını anlatmaktadır. Yaygın basın, ülkemizde, 1960 sonrası, gazete ve mecmua dağıtımı yapan kuruluşun (GAMEDA) kurulması ile oluşmuş ve gelişme göstermiştir. GAMEDA kurulmadan önce, İstanbul gazeteleri kendi imkanları ile birkaç şehre, birkaç günlük gecikmeyle gazete gönderiyordu.

«Yerel Basın» kavramı ise, yaygın basın dışında kalan, taşra (İstanbul, Ankara dışındaki) il ve ilçelerinde, lokal faaliyet gösteren küçük tirajlı basın kuruluşlarını ifade etmektedir. Yerel basın, ayrıca, «Anadolu basını» olarak da tanımlanabilmektedir.

Türk Basını içinde yerel basının kendine özgü bir yeri vardır. Bu yer Kurtuluş Savaşı'ndan beri aynı önemi korumaktadır. Yerel basın, devlet ile vatandaş arasında diyalog kuran bir köprü, bir iletişim ya-

(*) Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Yüksekokulu

pısına sahip kurumdur. Yerel basın, ülkede birlik ve beraberliğin korunmasında, kardeşçe yaşamın sağlanmasında kendisine düşen görevleri bilinçli olarak sürdürmüş ve sürdürmektedir (1).

Kurtuluş Savaşı'ndan bugüne kadarki zaman içerisinde yerel basın, kendisine düşen görevleri sürdürmek için azimle çalışmıştır. Ancak, yerel basın, İstanbul merkezli yaygın basının kuşatması altında, çeşitli mali ve teknik güçlüklerle zor durumdadır.

Türkiye'de Avrupa ve ABD'deki durumun tersine yaygın basın çok gelişmiştir. Bununla birlikte yerel basın, aldığı ilan ve reklamlarla yayın hayatını sürdürme mücadelesi içine girmiştir. Yerel basının, ilan gelirleri olmadan yaşaması mümkün değildir. Bugün birçok yerel gazete, sadece ilan almak için yayınlanmaktadır.

1960'dan günümüze kadar olan süre içinde Türk Basını'nın genel teknoloji açısından Avrupa ve ABD'den çok geride olmadığı görülmektedir. Hatta Avrupa ile aynı seviyede, belki bazı konularda (ofsetleşme konusunda olduğu gibi) daha da ilerde olduğu bilinmektedir. Yalnız Avrupa ve ABD'deki basının yapısı Türkiye'deki yapı gibi değildir. Biz İstanbul'da basıp da Hakkari'de satıyoruz. Avrupa ve ABD'de ise durum farklıdır; burada yerel basın gelişmiştir. Soruna Avrupa'daki gibi bir yaklaşımla bakılırsa, Hakkari'dekiler de Hakkari'de çıkan yeterli ve yerel bir gazeteyi okuyarak haberleri alabilmelidirler (2).

Bugün Türkiye'de il ve ilçelerde yayınlanan gazetelerin büyük bir bölümü, kasalardan tek tek toplanıp müretteplerce kumpaslara dizilen, sonra da ipe sarılarak tekneye sıralanan hurufatlarla yayınlanmaktadır. Bu gazetelerin bazılarının basıldığı makineler, ilkel, köhne makinelerdir. İlçe gazetelerinin çoğu ise tek yaprak el ilanı gibi olduklarından el sallama pedallarıyla basılmaktadır. Bu gazetelerin okunabilir olduklarını iddia etmek ise mümkün değildir (3). Bu tür gazeteler, ancak, resmi ilandan pay almak için yayınlanmaktadır.

1970'li yıllarda İstanbul'da basılan büyük tirajlı gazetelerin ofset baskı tekniğine dönüşmeleri ile birlikte tipo dizgi ve baskı sistem-

(1) LÜTFÜ AKCAN, **Türk Basınının Sorunları Sempozyumu**, 26-27 Mayıs 1986, Ankara Üniversitesi B.Y.Y.O Yayını, s. 70.

(2) ORHAN ERİNC, **Türk Basınının Sorunları Sempozyumu**, A.g.k., s. 20.

(3) MUSTAFA EŞMEN, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Basın İlan Kurumu ile Yerel ve Yöresel Basın İlişkileri, Gelişmeler, Beklentiler**, İstanbul Üniversitesi B.Y.Y.O., 1982, s. 33.

leri Anadolu'daki yerel matbaalara-gazetelere satıldı. Bu yıllarda, bazı günlük gazetelerin Intertype-Linotype dizgi makineleri ile dizilmeye başlandığı görülmektedir.

İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana illeri dışında, kurşun sistemiyle çalışan gazete matbaalarında rotatife rastlanmamaktadır. Rotatife büyük bir yatırım ve nispeten çok sayıda personel gerektirdiğinden Anadolu illerine girememiştir. Rotatife'nin bir başka özelliği de tirajı fazla olan gazetelerde kullanılması... 100, 200 veya 1000 baskı yapan yerel gazeteler için rotatife düşünmek gerçekçilik değildir (4).

Anadolu gazeteleri, yurdumuzda mevcut kağıt standartına uyarak yayımlanmaktadır. Anadolu gazeteleri, 57×80, 59×84, 68×100 cm. ebadındaki kağıtların istenilen ebada küçültülmesiyle basılmaktadır. Çoğu gazete, 57×80 : 4 ve tek yaprak olarak basılmaktadır. Küçük ebattaki gazetelerin pek çoğu ayak pedalında basılmaktadır. Bir boy büyükleri bile katlama suretiyle basılmaktadır. Baskı makinelerinin yurdumuzda yapılmasıyla kağıt ebatlarında daha değişik standartlı kağıtlar kullanabilmek mümkün olacaktır (5).

TİPO VE OFSET BASKI TEKNİKLERİ :

Basımcılıkta «baskı» olayı, dört değişik teknikte yapılmaktadır: Tipografi, ofset, tiftürük ve serigrafide. Gazete ve dergi basımcılığında tipografi veya ofset baskı teknikleri kullanılmaktadır (6). Her baskı tekniğinin kendine has özellikleri olması dolayısıyla, gazete ve dergi basımcılığında, maliyet unsuru, zaman, baskı miktarı gibi faktörlerin de etkisiyle tipografi veya ofset baskı tekniği kullanılmakta ve tercih edilmektedir. Şimdi tipografi ve ofset baskı tekniğinin özelliklerine değinelim:

a) **Tipografi baskı tekniği** : Gutenberg'in ilk defa 1450'lerde oynar harflerle basımı gerçekleştirmesinden bu yana, günümüze kadar gelişerek intikal eden bir baskı tekniğidir.

Tipoda, baskı yüzeyi, yani baskı yapacak yerler yüksekte, baskı yapmayacak alanlar ise alçaktadır. Baskı yapacak yüzeye mürekkep

(4) EŞMEN, s. 39-40.

(5) F. SÜREYYA ORAL, 1919-1965 Türk Basın Tarihi, Ankara 1968, s. 236-237.

(6) Dergi basımcılığında tiftürük baskı tekniği de kullanılabilir. Ancak bu, yüksek tirajlı ve kaliteli baskısı istenilen dergilerde kullanılmaktadır. Ülkemizde Hayat ve Ses Mecmuaları bu teknikte basılmıştır.

tatbik edip basınç altında kağıda veya benzeri yüzeye mürekkep aktarma yöntemidir. Mekanik bir daktilodaki harfler, tipo baskı tekniğindeki harfler gibidir.

b) Ofset baskı tekniği : Baskı yapan ve yapmayan yüzeyler, kalıp üzerinde aynı seviyededir. Ofset yöntemi, su ile mürekkebin birbirini itmesi, kabul etmemesi prensibiyle çalışır. Görüntü olan -baskı yapacak- yerler mürekkebi tutar, görüntü olmayan yerler ise suyu tutarak bunu baskı yapılacak yüzeye aktarır. Burada mürekkebin kağıt vs. üzerine aktarımında «blanket» tabir edilen silindir kullanılmaktadır. Kalıp üzerindeki mürekkep blankete aktarılır ve oradan da baskı yapılacak yüzey üzerine transfer edilir.

c) Tipo ve ofset baskı tekniklerini karşılaştırma : Tipo baskı, ofsete göre, küçük tirajlı işlerde daha ucuza malolmaktadır. Zira, kurşun kalıplar, makine dizgisiyle (Monotype, Intertype, Linotype) eritilip tekrar tekrar kullanılabilir. Hurufat -el-dizgisiyle, harfler yıpranıncaya kadar kullanılmaktadır. Ofsette ise kullanılan bir görüntü kalıbının tekrar kullanılması için kalıp yüzeyindeki görüntülerin silinmesi, grenaj yapılması gereklidir ve grenajlama işi de kalıbın kalınlığı ile orantılı olarak birkaç defa yapılabilen; sonra kalıp hurdaya çıkmaktadır. Bu sebeptendir ki ofset kalıp, tipodaki kalıptan daha pahalıya malolmaktadır.

Tipoda, fotoğraflarda kullanılan klişe ile ofsetteki fotoğraflar arasında kalite ve maliyet farkı, ofset lehine bir durum göstermektedir.

Ofset, baskı öncesi hazırlıkta tipoya göre maliyet olarak daha fazla harcama gerektirmektedir; zira film, film banyoları, fotodizgi materyalleri, pikaj malzemeleri vs. maliyeti arttırmaktadır; ancak, ofsette daha canlı sayfa düzenlenebilmektedir. Ofsette görüntülerin düz konumda oluşu sayfaların gözle görülerek istenildiği şekilde düzenlenebilmesine imkan tanımaktadır. Ayrıca ofsette baskı öncesi hazırlık, tipoya göre daha kısa zamanda yapılabilen ve daha iyi kalitede fotoğraf baskısı imkanı sağlanmaktadır.

Tipoda dizgide, kağıtla baskı kalıbı arasında başka bir iletken yoktur. Kalıp, mürekkebi boya merdanelerinden alarak doğrudan kağıt yüzeyine aktarır. Ofsette ise kalıp, mürekkebi boya merdanelerinden alarak bunu «blanket» silindirine aktarır ve blanketteki mürekkep de kağıt üzerine geçirilir. Yani ofsette baskı işlemi «dolaylı» olarak gerçekleşmektedir.

Tipoda kalıp ters görüntüde, ofsette ise düz görüntüdedir.

Tipo baskı kalıbı, kurşun harf, espas, klişe altları, çizgiler kurşun ve karışımından yapıldıkları için çok ağırdır. Ofsette baskı kalıbı ise ince çinko veya alüminyum plaka olduğundan çok daha hafiftir.

Tipo kalıpları ufacık parçaların yanyana gelmesiyle oluştuğundan ve bu parçalar daha önceki kullanımlarda birbirinden ayrı aşınıp-yırandığından, bütünüyle benzeşik, açık, belirgin bir baskı yapabilmek için hem baskı kazanı üzerinde, hem de kalıbın zayıf basan yerlerinde duyarlı, temiz baskı sağlama ayarları yapmak zorunluğu vardır. Ofset baskı kalıpları tek parça olduğundan uzun zaman ve emek alan kalıp bağlama ve temiz baskı sağlama çalışmalarına pek gerek yoktur (7).

Baskıya girildiği andan itibaren iyi baskılı ürünü elde edinceye kadar yapılan kağıt israfı ofsette daha fazladır. Bilhassa web-ofset sisteminde bu oran çok daha yüksektir.

YEREL BASINA İLİŞKİN BULGULAR : (*)

a) Yerel basında yayınlanan gazeteler :

1989 yılında, Türkiye'de 739 yerel gazetenin yayınlandığı görülmektedir. Bu gazetelerin beyanlarına göre yerel basının toplam tirajının 679.450 olduğu öğrenilmektedir. Bununla birlikte 1989 yılında yaygın basının toplam ortalama tirajı 3.135.000 (8) olarak tespit edilmiştir. Yaygın basındaki 13 gazetenin (9), yerel basındaki 739 gazete üzerindeki hakimiyeti burada açıkça görülmektedir.

Yerel basını oluşturan 739 gazetenin coğrafi bölgelere ve illere göre dağılımı, ekonomik ve kültürel gelişmişlik durumuna göre farklılıklar göstermektedir.

(7) ŞEVKET EVLİYAGİL, **Gazete Yayımlama Yöntemleri**, Ankara 1981, s. 155-156.

(*) Bu çalışmadaki veriler, **Anadolu Basını 1989** (Başbakanlık, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayını) adlı yayıtın çözümlenmiştir. Buradaki değerlendirmelerin içine sadece yerel basın kapsamındaki gazeteler alınmış, İstanbul, Ankara ve İzmir il merkezlerinde yayınlanan gazeteler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

(8) **Cumhuriyet**, 1 Şubat 1990, s. 6.

(9) Bu gazeteler: Cumhuriyet, Milliyet, Tercüman, Günaydın, Tan, Sabah, Türkiye, Hürriyet, Güneş, Yeni Asır, Gazete, Fotospor, Bugün.

a.1.) Coğrafi bölgelere göre yerel gazete sayıları :

Türkiye'deki yedi coğrafi bölgede yayımlanmakta olan gazeteler açısından il başına düşen gazetelerin en düşük oranı Doğu Anadolu Bölgesi'ndedir. Bu bölgede, 12 ilde 66 gazete yayınlanmakta ve il başına ancak 5,5 gazete düşmektedir.

Güney Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerindeki illere ise 8,6 gazete düşmektedir ki bu oran da Türkiye ortalaması (il başına 10,4 gazete) nin altındadır.

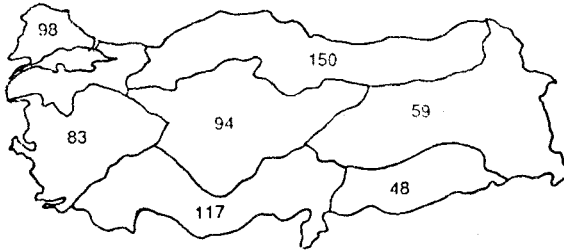
Bölgedeki il başına düşen ortalama gazete açısından en yüksek oran Akdeniz Bölgesi'nde görülmektedir. Bu bölgedeki 7 ilde 131 gazete yayın hayatını sürdürmektedir ve il başına düşen gazete ortalaması 18,7 olarak göze çarpmaktadır.

Coğrafi bölge olarak, bölgesinde en az gazete yayınlanan yer Güney Doğu Anadolu'dur. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde 52 gazete yayınlanmaktadır ki bu değer bölgeler içinde en düşük değer olarak göze çarpmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi ise 66 gazete ile Güney Doğu Anadolu'nun bir üst sırasında yer almaktadır.

Bölgeler içinde en fazla gazete yayınlanan yer Karadeniz olmaktadır. Bu bölgede 166 gazete yayın hayatına devam etmektedir. Akdeniz Bölgesi de 131 gazete ile bölgeler arasında en fazla gazete yayınlanan ikinci bölge görüntüsündedir. (Bkz. Çizelge: I ve Harita: III)

HARİTA : I TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE TİPO BASILAN GAZETE SAYISI

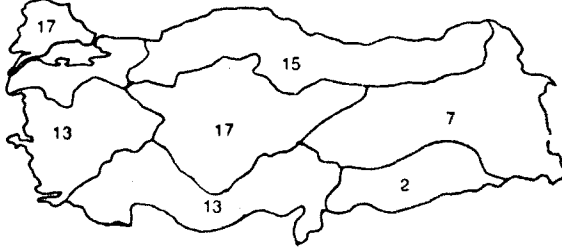
Harita: I

TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE TİPO BASILAN GAZETE SAYISI

HARİTA : II TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE OFSET BASILAN GAZETE SAYISI

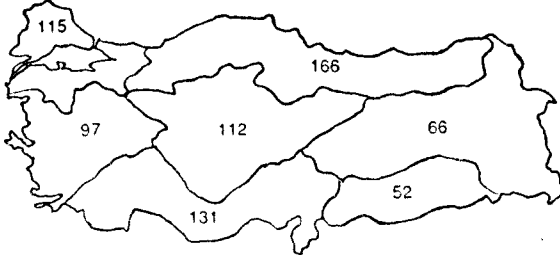
Harita: II

TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE OFSET BASILAN GAZETE SAYISI

HARİTA : III TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE GAZETE SAYISI

Harita: III

TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE GAZETE SAYISI

Not: İstanbul, Ankara ve İzmir il merkezlerinde yayınlanan gazeteler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Yerel basındaki 739 gazeteden 313'ü günlük olarak yayınlanmaktadır. En fazla günlük gazete yayınlanan bölge Akdeniz'dir ki bu bölgede 69 günlük gazete yayınlanmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde 54 günlük gazete yayınlanmaktadır ve günlük gazete sıralamasında bölgeler arasında ikinci sırada yer almaktadır.

En az günlük gazetenin yayınlandığı bölge ise, toplam gazete sayısının 97 olmasına karşın 23 günlük gazetenin yayınlandığı Ege Bölgesi'dir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi ise günlük gazete açısından 25 gazete ile Ege Bölgesi'nin bir üst sırasında yer almaktadır. (Bkz. Çizelge: II)

ÇİZELGE : I
TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE GAZETE SAYISI

Bölge Adı	Bölgede çıkan gazete toplamı	Bölgede bulunan il sayısı	Bölgede il başına düşen ortalama gazete
MARMARA	115	10	11,5
EGE	97	8	12,1
İÇ ANADOLU	112	13	8,6
AKDENİZ	131	7	18,7
KARADENİZ	166	15	11
DOĞU ANADOLU	66	12	5,5
GÜNEYDOĞU ANADOLU	52	6	8,6
Toplam:	739	71	10,4

ÇİZELGE : II
TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERDEKİ GÜNLÜK GAZETE SAYISI

Bölge Adı	Günlük gazete	Toplam gazete
MARMARA	49	115
EGE	23	97
İÇ ANADOLU	52	112
AKDENİZ	69	131
KARADENİZ	54	166
DOĞU ANADOLU	41	66
GÜNEY DOĞU ANADOLU	25	52
Toplam:	313	739

â.2.) Türkiye'de illere göre çıkan gazete sayıları :

Türkiye'de 1989 yılında 71 ilde yayınlanan 739 gazetenin illere göre dağılımı, nüfus, kültürel ve ekonomik gelişmişlikle orantılı olarak farklılıklar göstermektedir. Türkiye genelinde, 739 gazetenin 71 ilde yayınlanmakta olduğunu düşünürsek il başına 10 gazete düştüğü görülmektedir. Yani, örneğin Adana'da ve Hakkari'de 10'ar gazete çıkması gerekir gibi görülmektedir. Ancak burada nüfus farklılığı ve sosyo-ekonomik farklılıklar sebebiyle Adana'da 23 gazete, Hakkari'de 4 gazete yayınlanmaktadır (*).

(*) Gazete sayısının az olduğu bazı illerin fazla gelişmediğini ileri sürmek de yanlış bir tutum olacaktır. Bu illerin gazete sayısının azlığını tiraj ile dengelendiği söylenebilir. Örneğin, Trabzon. Trabzon'da 4 gazete yayınlanmasına karşın bu gazetelerin toplam tirajının yaklaşık 9.000 olduğu görülmektedir.

Türkiye'de bütün illerde gazete yayınlanmaktadır. En az gazete yayınlanan illerimiz Bayburt ve Bingöl'dür. Bu iki ilde, yalnızca birer günlük gazete yayınlandığı görülmektedir.

Gümüşhane, Muş ve Tunceli illerinde ise sadece ikişer gazete yayın hayatını sürdürmektedir. Muş'taki bir gazete, Tunceli'deki iki gazete günlük periyotlarla yayınlanmaktadır.

En fazla gazete yayınlanan il Hatay'dır. Burada 39 gazete ve bunlardan 26'si günlük olarak yayınlanmaktadır. Samsun ve Zonguldak 32'şer gazete ile ikinci sırada yer almasına karşın Zonguldak'ta 20 günlük gazete olduğu, Samsun'da ise sadece 8 gazetenin günlük olduğu göze çarpmaktadır.

Aşağıda (ÇİZELGE: III) illere göre gazete sayıları ve bu illerdeki günlük gazetelere ilişkin veriler görülmektedir.

ÇİZELGE : III
TÜRKİYE'DE İLLERE GÖRE GAZETE SAYILARI VE
BU İLLERDEKİ GÜNLÜK GAZETELER

İl Adı	İl merkezinde		Toplam gazete
	Günlük gazete	yayınlanan gazete	
Adana	9	7	23
Adıyaman	1	1	7
Afyon	2	2	7
Ağrı	1	1	4
Amasya	—	3	6
Ankara	3	*	10
Antalya	8	7	19
Artvin	—	4	9
Aydın	6	3	16
Balıkesir	8	5	27
Bilecik	—	3	4
Bingöl	1	1	1
Bitlis	2	2	3
Bolu	3	2	8
Burdur	2	2	7
Bursa	6	6	16
Çanakkale	7	4	12
Çankırı	5	5	5

ÇİZELGE : III (Devam)

İl Adı	İl merkezinde		Toplam gazete
	Günlük gazete	yayınlanan gazete	
Çorum	2	2	5
Denizli	4	4	10
Diyarbakır	3	4	8
Edirne	6	4	15
Elazığ	5	7	7
Erzincan	1	4	4
Erzurum	8	8	10
Eskişehir	5	7	8
Gaziantep	13	9	14
Giresun	5	6	8
Gümüşhane	—	2	2
Hakkari	4	4	4
Hatay	26	8	39
Isparta	3	4	9
İçel	17	10	21
İstanbul	1	*	1
İzmir	1	*	19
Kars	8	5	18
Kastamonu	3	3	11
Kayseri	9	10	14
Kırklareli	3	2	6
Kırşehir	—	3	5
Kocaeli	8	3	14
Konya	8	5	22
Kütahya	4	3	8
Malatya	4	5	7
Manisa	2	1	15
Kahramanmaraş	4	7	13
Mardin	3	3	7
Muğla	3	3	17
Muş	1	1	2
Nevşehir	2	2	5
Niğde	2	2	4
Ordu	5	4	16
Rize	4	4	10
Sakarya	6	7	10

ÇİZELGE : III (Devam)

İl Adı	İl merkezinde		Toplam gazete
	Günlük gazete	yayınlanan gazete	
Samsun	8	21	32
Siirt	2	2	5
Sinop	1	4	6
Sivas	3	4	7
Tekirdağ	4	1	10
Tokat	1	4	16
Trabzon	2	3	4
Tunceli	2	2	2
Şanlıurfa	3	3	11
Uşak	1	2	5
Van	4	3	4
Yozgat	8	8	21
Zonguldak	20	8	32
Aksaray	3	3	4
Bayburt	—	1	1
Karaman	2	2	4
Kırıkkale	2	3	3

* İstanbul, Ankara ve İzmir il merkezlerinde yayınlanan gazeteler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

b) Yerel basında kullanılan baskı teknikleri :

Türkiye'de hali-hazırda en yaygın olarak kullanılan baskı tekniği **tipo**'dur. Türkiye'de yayınlanan 739 gazeteden 649'u tipo ile, 84 gazete ise ofset tekniği ile basılmaktadır (10). Yani yerel basındaki gazetelerin yüzde 87,8'i tipo, yüzde 11,4'ü ofset baskı tekniği ile basılmaktadır.

Yerel basınıımızda kullanılan baskı makinelerinin çağdaş olduğunu söyleme imkanı yoktur. Birçoğu demode olmuş, ilkel makinelerdir. Bununla birlikte iyi kalitede ürünler veren eski makineler de bulunmaktadır. Bu makinaları hurdaya çıkarıp devletin de desteği ile yeni makineler alımı ya da baskı çeşidi değiştirerek «ofsetleşme»,

(10) Altı gazetenin baskı tekniği belirlenemediğinden değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Türkiye'nin daha çok dışa bağımlı olmasına yol açacaktır. Bugün Türkiye'de ofsette kullanılan birçok malzeme dışa bağımlıdır.

Küçük tirajlı işlerde ekonomik yarar sağlayan tipo baskı makinesi ortadan kalkmayacaktır (11). Ülkemizde yerel basında 100-200 tirajlı bir gazetenin ofsetle basılması kaynak israfından başka birşey değildir.

Yurdumuzda, özellikle son 30 yılda, ihtiyaçlar karşısında, dünyanın gelişmiş ülkelerindekine benzer şekilde, tipo baskı makinelerinden ofset baskı makinelerine hızlı bir geçişin gerçekleştiği görülmüyor. Bununla beraber, II. Dünya Savaşı sonrasında bir kısmı elle kağıt alan eski tipo makineleri kısmen ofsete dönüşmeye başlamadan önce oldukça canlı bir tipo aşaması geçirmişlerdir. 1950'lerden sonra özellikle büyük şehirlerdeki basımevlerinde Heidelberg ve Frenkental tipo baskı makinelerinin sayıca arttığı görülmüştür. Heidelberg maşalı pedal ve kazanlı baskı makinelerinin yurdumuzun birçok şehir ve kasabasında hızla yayılmasında Heidelberg firmasının sağladığı rahat ödeme koşulları önemli rol oynamıştır. Diğer firmaların temsilcileri de, makinelerinin satışı için basımevleri sahiplerine bazı kolaylıklar sağlamışlardır. Böylece Türk basımevleri bu tipo makinelerini gerçekten çok iyi çalıştırabilecek düzeye ulaşmasını bilmişler ve bu makinelerden azami ölçüde yararlanmışlardır. Hala birçok basımevinde bu baskı makineleri kaliteli ürünler vermektedir. Ancak ofset sistemin avantajları nedenleriyle birçok basımevinde ofsete doğru gidiş zorunlu hale gelmiştir (12).

b.1.) Yerel basının baskı tekniklerinin coğrafi bölgelere göre dağılımı :

Yerel basındaki baskı tekniklerinin coğrafi bölgeler bazında dağılımı, gazete sayılarındaki dağılımdaki dengesizlik benzeri bir durum göstermektedir.

Coğrafi bölgeler arasında en fazla ofset tekniği ile gazete basımının yapıldığı bölge İç Anadolu Bölgesi'dir. Bu bölgede ofsetleşme oranının Türkiye genelinde en üst sırada (% 15,17 ile) olduğu görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde 112 gazeteden 17'si ofset ile basılırken 94'ü (% 83,9) tipo ile basılmaktadır.

(11) A. VURAL TÜRKER, *Easım ve Yayıncılığımızın 250'nci yılı Bilimsel Toplantısı*, TKDY, Ankara 1979, s. 128.

(12) A.g.k., s. 133-134.

Ofsetleşmenin en yoğun olduğu ikinci bölge ise Marmara'dır. Bu bölgede 115 gazeteden 17'si (% 14,8) ofset ile, 98 (% 85,2) gazete tipo ile basılmaktadır.

Bölgeler arasında en fazla tipo baskı tekniğinin kullanıldığı veya başka bir anlamda en az ofsetleşmenin olduğu bölge Güney Doğu Anadolu olarak göze çarpmaktadır. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki 52 gazetenin 48'i (% 92,3) tipo ile, sadece 2'si (% 3,8) ofset ile basılmaktadır.

Ege ve Akdeniz bölgelerinde 13'er gazete ofset tekniği kullanırken bu miktarı bölgede basılan gazete sayısı ile oransallaştırsak Ege Bölgesi'nde ofset oranı yüzde 13,4, Akdeniz Bölgesi'nde ise yüzde 9,9 olarak göze çarpmaktadır. (Bkz. ÇİZELGE: IV ve HARİTA: I-II)

ÇİZELGE : IV
TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE GAZETELERİN
BASKI TEKNİKLERİ DAĞILIMI

Bölge Adı	Toplam		Tipo	Ofset	Tipo %	Ofset %
	Gazete Sayısı					
Marmara	115	98	17	85,2	14,78	
Ege	97	83	13	85,56	13,40	
İç Anadolu	112	94	17	83,92	15,17	
Akdeniz	131	117	13	89,3	9,92	
Karadeniz	166	150	15	90,36	9,03	
Doğu Anadolu	66	59	7	89,39	10,6	
Güney Doğu Anadolu	52	48	2	92,3	3,84	
Toplam :	739	649	84			

b.2.) Yerel basının baskı tekniklerinin illere göre dağılımı :

Ofset ile tipo basılan gazete sayısını iller düzeyin ele aldığımızda, ofset basılan en çok gazete, 6 gazete ile dört ilde bulunmaktadır. Bu iller: Adana, Bursa, Eskişehir ve İzmir'dir. Bu dört ilde ofset gazete miktarı yüksek görünse de tipo ile basılan gazete ile karşılaştırıldığında, ülke genelinde oran olarak ofset basılan en fazla gazeteye sahip olan iller Eskişehir ve Trabzon olarak göze çarpmaktadır.

Eskişehir ve Trabzon'da ofsetin tipoya oranı yüzde 75 ile ülke genelinde en yüksek ofsetleşme miktarını göstermektedir. Başka bir deyişle, ofset teknolojinin yerel basında en fazla kullanıldığı illerin başında Eskişehir ve Trabzon gelmektedir (Bkz. ÇİZELGE: V).

Ofsetleşmenin diğer bazı iller arasındaki oranı ise şöyledir:

Bolu ve Bursa	% 37,5
Isparta ve Çanakkale	% 33,3
Malatya ve Elâzığ	% 28,5
Adana	% 26
Zonguldak	% 15,6
Konya	% 13,6
Samsun	% 12,5

Bunun yanında, 71 ilden 39'unda hiç ofset basılan gazete bulunmamaktadır. 32 ilde ise değişik sayıda gazete ofset ile basılarak yayın hayatına devam etmektedir. 71 ilin yüzde 55'inde yayınlanmakta olan gazeteler sadece tipo ile; yüzde 45'inde ise ofset ve tipo ile basılmaktadır. (Bkz. ÇİZELGE: VI)

ÇİZELGE : V
TÜRKİYE'DE COĞRAFİ BÖLGELERDEKİ İLLERE GÖRE
GAZETELERİN BASKI TEKNİKLERİ

İl adı	Tipo basılan gazete sayısı	Ofset basılan gazete sayısı	Toplam
AKDENİZ BÖLGESİ:			
ADANA	17	6	23
ANTALYA	17	2	19
BURDUR	6	—	7
HATAY	38	1	39
ISPARTA	6	3	9
İÇEL	20	—	21
K.MARAŞ	13	—	13
Toplam	117	16	131

NOT: Baskı tekniği bilinmeyen 6 gazete değerlendirilmemiştir. İstanbul, Ankara ve İzmir il merkezlerinde yayınlanan gazeteler değerlendirmeye alınmamıştır.

ÇİZELGE : 5 (Devam)

İl adı	Tipo basılan gazete sayısı	Ofset basılan gazete sayısı	Toplam
EGE BÖLGESİ:			
AFYON	6	1	7
AYDIN	15	1	16
DENİZLİ	10	—	10
İZMİR	12	6	19
KÜTAHYA	7	1	8
MANİSA	15	—	15
MUĞLA	14	3	17
UŞAK	4	1	5
Toplam	83	13	97
GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ:			
ADIYAMAN	5	—	7
DİYARBAKIR	8	—	8
GAZİANTEP	13	1	14
MARDİN	7	—	7
SİİRT	5	—	5
ŞANLIURFA	10	1	11
Toplam	48	2	52
İÇ ANADOLU BÖLGESİ:			
AKSARAY	4	—	4
ANKARA	9	1	10
ÇANKIRI	5	—	5
ESKİŞEHİR	2	6	8
KARAMAN	4	—	4
KAYSERİ	9	5	14
KIRIKKALE	2	1	3
KIRŞEHİR	5	—	5
KONYA	19	3	22
NEVŞEHİR	5	—	5
NİĞDE	4	—	4
SİVAS	6	1	7
YOZGAT	20	—	21
Toplam	94	17	112

ÇİZELGE : 5 (Devam)

İl adı	Tipo basılan gazete sayısı	Ofset basılan gazete sayısı	Toplam
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ			
AĞRI	4	—	4
BİNGÖL	1	—	1
BİTLİS	3	—	3
ELAZIĞ	5	2	7
ERZİNCAN	4	—	4
ERZURUM	8	2	10
HAKKARİ	4	—	4
KARS	17	1	18
MALATYA	5	2	7
MUŞ	2	—	2
TUNCELİ	2	—	2
VAN	4	—	4
	Toplam	7	66
KARADENİZ BÖLGESİ:			
AMASYA	6	—	6
ARTVİN	9	—	9
BAYBURT	1	—	1
BOLU	5	3	8
ÇORUM	5	—	5
GİRESUN	7	—	8
GÜMÜŞHANE	2	—	2
KASTAMONU	11	—	11
ORDU	16	—	16
RİZE	10	—	10
SAMSUN	28	4	32
SİNOP	6	—	6
TOKAT	16	—	16
TRABZON	1	3	4
ZONGULDAK	27	5	32
	Toplam	15	167

ÇİZELGE : 5 (Devam)

İl adı	Tipo basılan gazete sayısı	Ofset basılan gazete sayısı	Toplam
MARMARA BÖLGESİ:			
BALIKESİR	25	2	27
BİLECİK	2	2	4
BURSA	10	6	16
ÇANAKKALE	8	4	12
EDİRNE	15	—	15
İSTANBUL	1	—	1
KIRKLARELİ	6	—	6
KOCAELİ	12	2	14
SAKARYA	9	1	10
TEKİRDAĞ	10	—	10
Toplam	98	17	115

(Kaynak : **Anadolu Basını 1989**, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, 1989)

ÇİZELGE : VI

Coğrafi Bölgelere göre;

OFSET GAZETE BASILAN VE BASILMAYAN İL SAYILARI

Bölge adı	Ofset gazete basılan il sayısı	Ofset gazete basılmayan il sayısı	Bölgedeki toplam il sayısı
AKDENİZ	4	3	7
DOĞU ANADOLU	4	8	12
EGE BÖLGESİ	6	2	8
GÜNEY DOĞU ANADOLU	2	4	6
İÇ ANADOLU	6	7	13
KARADENİZ	4	11	15
MARMARA	6	4	10
Toplam:	32	39	71

SONUÇ

Her baskı tekniğinin kendine özgü avantajları, - dezavantajları vardır. Gazete basımcılığında kullanılan ofset ve tipo tekniğinin de birbirine karşı üstün tarafları vardır; bunlar yukarıda belirtilmişti.

Ülkemizde, teknik bakımdan yenileşmeden söz edildiğinde hemen akla «ofsetleşme» gelmektedir. Yani «modernleşme=ofsetleşme» gibi algılanmaktadır. Oysa ki birçok yerel gazete 100-200 tirajın üstüne çıkamaz bir durumda iken bu gazeteleri ofset teknoloji ile donatma imkanı ancak kaynak israfıdır. Türkiye’de yerel basının baskı tekniğini yenilemesinin «ofsete dönüşüm», «ofsetleşme» olarak algılanması yanlış bir tutum olacaktır.

Yerel basını teknik olarak güçlendirmenin yolu, «ofsetleşme» yerine eldeki mevcut makineleri daha iyi kapasite ile kullanma imkanı için teknik çareler aranmalıdır. Türkiye’nin küçük baskı makineleri üreten bir kuruluşa kavuşması, yerel basındaki teknik darboğazı belli ölçüde kıracaktır.

Yerel basının sorunlarının tartışıldığı hemen her toplantıda, yerel basının teknik durumu bir şikayet konusu olarak gündeme getirilmekte; çok şeyler söylenmekte; fakat çok az şey yapılabilmektedir. Bugün devlet, yerel basını «resmi ilan» ile desteklemektedir. Yerel basın yalnız bırakılmamıştır; devlet tarafından belli ölçülerde de olsa desteklenmektedir. Buna rağmen herşeyi devletten beklemek, birçok olayda olduğu gibi basın sorunlarının da sözde ve çözümsüz kalmasına ve her toplantıda gündem maddesi teşkil etmesine yol açacaktır.

Yerel basının teknik bakımdan güçlenmesi, yaygın basının kuşatması altından kurtularak yeni okuyucu kitleleri yaratmasını sağlayacaktır. 1970’lerden bu yana tıkanan ve bir türlü aşılamayan 2,5-3 milyon tirajın aşılmasının bir yolu yerel basının kuvvetlendirilmesi ile olacaktır.